

УДК 796.011.3.378.72.057.87***В.І. Максимченко, м. Біла Церква***

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена теоретичним аспектам аналізу особливостей організації спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів.

Ключові слова: *здоровий спосіб життя студентів вищих аграрних навчальних закладів, спортивно-масова робота, ціннісне відношення до здоров'я і здорового способу життя студентів вищих аграрних навчальних закладів.*

Упродовж десятиріч однією з найгостріших проблем системи фізичного виховання вищих аграрних навчальних закладів залишається проблема масового залучення студентів до систематичних занять фізичною культурою, яка, на думку В.К. Бальсевича, зумовлена такими найбільш суттєвими чинниками [1]: 1) відсутністю національної доктрини реформування державної системи фізичного виховання й спортивної підготовки дітей, підлітків і молоді як обов'язкової умови фізичного та духовного оздоровлення населення, створення могутнього стимулу для формування нового рівня фізичної культури на основі освоєння цінностей здорового способу життя; 2) відсутністю в Україні матеріально-технічної бази, здатної забезпечити належні умови для повноцінних фізкультурно-спортивних занять у системі масового фізичного виховання студентів; 3) відсутністю педагогічних кадрів, здатних без перенавчання або додаткової підготовки працювати за новими технологіями фізичного виховання; 4) відсутністю діагностичного обладнання, а також спеціалістів, здатних забезпечити реалізацію здоров'я формувальної функції фізичного виховання; 5) низьким рівнем інформаційно-освітньої культури і відповідних потреб фахівців із фізичного виховання, а також і управлінців у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту.

Подолання вищеназваних негативних характеристик стану масового фізичного виховання студентів, які тепер пропонуються й проводяться в державних вищих аграрних навчальних закладах

під контролем державних структур, передбачає створення принципово нової інфраструктури національної системи фізичного виховання підрастаючого покоління країни як провідної ланки в підготовці висококваліфікованих фахівців [1; 11, С. 119-122].

Законам України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI ст., концепціями національного виховання, педагогічної освіти та іншими документами стверджується необхідність стимулювання в молоді прагнення до здорового способу життя, створення умов для розвитку дитячого, юнацького та молодіжного спорту, туризму.

За результатами численних досліджень і нашого аналізу, істотного вдосконалення потребує організація фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи зі студентською молоддю [4, с. 14-16]. Тож проблема формування здорового способу життя у студентському середовищі, а надалі підтримки рівня фізичної активності молодих спеціалістів, удосконалення організації спортивно-оздоровчої діяльності у вищому аграрному навчальному закладі за сучасних соціокультурних умов залишається досить актуальною. Недостатня розробленість проблеми в теорії та практиці зумовили вибір теми дослідження.

Метою статті є аналіз особливостей організації спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів.

У працях багатьох авторів підтверджується факт існування тісного зв'язку між здоров'ям молоді і організацією, методикою фізичного виховання в вищих навчальних закладах [2; 6; 7, с. 2-5; 8, с. 10-15; 11, с. 119-122].

Аналіз передового теоретичного і практичного досвіду у сфері фізичного вдосконалення студентів дозволив виділити низку концептуальних підходів до фізкультурної освіти, апробованих в останній час: комплексний (Л.Б. Кофман, В.І. Лях, Г.Б. Мейксон); базово-варіативний (В.І. Лях, Г.Б. Мейксон); освітній (В.П. Рябінцев); диференційований (Е.А. Короткова, І.І. Сулейманов); тренувальний (М.Я. Віленський, Е.Н. Литвинов, Б.І. Туркунов,); оздоровчий; спортивно-видовий (В.В. Пономарьов); регіональний (Ш.Х. Ханкельдієв, В.В. Пономарьов), навчально-тренувальної спеціалізації (Є. Хромін), споетизований (В.К.Бальсевич) і інші.

Зусилля сучасної педагогічної науки спрямовані на розробку теоретичних і практичних засад фізичного виховання молоді, оптимальне визначення мети, удосконалення змісту, форм і методів фізкультурно-масової роботи.

Так, окремі аспекти організації фізичного виховання в контексті питань загальноосвітньої практики, соціально-педагогічної діяльності, історії професійної педагогічної освіти розглядали С. Єрмаков, М. Носко, Т. Пантук, О. Півень, Т. Ротерс, Т. Цюпак, Г. Шепеленко та інші; практичні й методичні чинники підготовки вчителів до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх шкіл – Н. Башавець, Л. Іванова, А. Полулях, І. Рядинська, Л. Сущенко, Б. Шиян, В. Ялович та інші; питання теорії та практики організації фізкультурно-масової роботи з молоддю – І. Андрухів, М. Баяновська, А. Бондар, О. Винничук, Ю. Жданович, В. Золочевський, А. Кухтій, М. Пантук, та інші; досліджували соціально-педагогічні та організаційні аспекти пропаганди масової фізичної культури та спорту, реклами фізкультурно-оздоровчих послуг і фізкультурних занять – В. Бабаліч, П. Виноградов, О. Жданова, Е. Кулинкович, О. Леонтєва, В. Осінчук, Т. Сусикова, Н. Тарасюк та інші.

Загальновідомими є факти, що здоров'я студентів вищих аграрних навчальних закладів знаходиться на низькому рівні. В числі головних причин такого стану – вплив гіподинамії і гіпокінезії. У студентів, особливо молодших курсів, відмічено порушення регуляторних механізмів, опорно-рухового апарату, дихальної системи; захворювання шлунково-кишкового тракту та інші.

Науковими дослідженнями доведено, що людський організм є системою, яка самоорганізується і самовідновлюється [2, с. 10-19]. Заняття з фізичного виховання в значній мірі сприяють реалізації цих функцій молодого організму. Разом з тим потенціали духовних і фізичних кондицій, закладених природою, ще недостатньо розкриті. Вирішити цю задачу під час планових академічних занять неможливо.

Фізична культура й масовий спорт у вищому аграрному навчальному закладі набувають першорядного значення, не тільки як основні засоби, що забезпечують оптимальний рівень життєдіяльності організму майбутнього фахівця, а також є необхідною умовою успішного розвитку сучасного українського суспільства, забезпечення економічної безпеки й досягнення національних стратегічних інтересів. Держава має дбати та створювати умови для занять фізичною культурою та спортом.

Фізичне виховання як складова частина цілісного вузівського процесу спрямоване на підготовку здорового спеціаліста, гармонійної особистості, здатної організувати й вести здоровий спосіб життя.

Для студентської молоді сьогодні стратегічно важливо створити такі умови, які б давали їй можливість брати участь у цілеспрямованій руховій активності не менше 8-10 годин, оскільки такий обсяг фізичного навантаження забезпечує оздоровчий ефект, сприяє зменшенню захворюваності, формуванню звички до подальших систематичних занять фізичними вправами [5, с. 62-67; 12, с. 225-227; 15, с. 87-90].

Доказано теорією та підтверджено на практиці те, що студентська молодь віддає перевагу не оздоровчим заняттям фізичної культури, а заняттям, які мають спортивне спрямування. Основний компонент таких занять – наявність змагальної діяльності й намагання досягнути найкращого результату [3; 9, с. 12-16]. Ці складники є запорукою успіху в кожній сфері діяльності, вони стимулюють людину до самовдосконалення, сприяють розвитку інтелектуальної, морально-вольової та фізичної сфер особистості. Отже, ширше впровадження спортивного методу фізичного виховання може покращити процес формування гармонійної особистості.

Навчання студентів у вищих аграрних навчальних закладах супроводжується новими соціальними і психологічними умовами. Адаптація до нових соціальних умов, підвищення інтенсифікації навчального процесу, значні розумово-емоційні навантаження на фоні обмеженого рухового режиму викликають напруження регуляторно-компенсаторних механізмів та потребують розробки науково-обґрунтованих профілактичних дій [13, с. 129-132; 14, с. 124-129; 17, с. 151-154].

Аналіз результатів низки досліджень з питань фізичного виховання студентів і його місце в системі підготовки сучасного фахівця, показав, що одними з головних завдань системи фізичного виховання практично усіх ВНЗ є зміцнення здоров'я і підвищення фізіологічної бази працездатності; участь у комплексному рішенні навчальних завдань на різних етапах навчання, сприяти зниженню впливу негативних факторів навчання; розвиток важливих психічних і психофізіологічних якостей, найбільш значимих для професійної діяльності; розвиток мотивації до самостійних занять фізичними вправами і спортом, формування рис фізичної культури особистості. На нашу думку, вирішення цих завдань можливо за допомогою серйозної трансформації систем спортивно-масової роботи зі студентами.

Залучення студентів вищих аграрних навчальних закладів до участі в спортивно-масових заходах має на меті забезпечити виховання у студентів потреби самостійно оволодівати знаннями, уміннями й навичками управління своїм психофізичним розвитком засобами фізичного виховання та масового спорту, навчитися застосовувати набуті цінності у життєвих ситуаціях майбутніх конкурентоспроможних фахівців.

Даний напрямок виховної роботи з фізичного виховання має на меті: формування у студентської молоді основ теоретичних знань, розвиток практичної і методичної здатності до фізичного і спортивного виховання, фізичної реабілітації, масового спорту як компонентів їх повноцінної, гармонійної та безпечної життєдіяльності; набуття студентською молоддю досвіду в застосуванні здобутих цінностей впродовж життя в особистій, навчальній, професійній діяльності, у побуті і в сім'ї; забезпечення у студентської молоді належного рівня психофізичного розвитку, належних показників функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, професійної працездатності; сприяння розвитку професійних, світоглядних та громадянських якостей студентів, як майбутніх конкурентоспроможних фахівців; підготовка та участь студентів у різноманітних спортивних заходах [6, с. 44].

Ключовим поняттям даного дослідження є спортивно-масова робота. Спорт – це певна сукупність фізичних вправ та ігор, які мають на меті розвиток і зміцнення організму. Спорт становить людську діяльність, котра склалась історично, базується на змаганнях, продукує переможців та спортивні досягнення. Масовий спорт здійснюється певною, часто масовою кількістю осіб. Масовий спорт – стимул для підвищення рухової активності людини, він доступний широким масам населення. Спорт передбачає регулярні заняття й участь у змаганнях.

В процесі теоретичного аналізу ми доходимо до такого висновку: спортивно-масова робота – це організація і проведення масових спортивних заходів для студентів з метою сприяння поліпшенню фізичної підготовленості, виявленню сильних спортсменів, пропаганді здорового способу життя.

В основу спортивно-масової роботи закладено масові фізкультурні заходи (простота правил і умов участі, доступність змісту

кожному учасникові незалежно від його підготовленості) і свята фізичної культури (масові видовищні заходи показового і розважального характеру, які сприяють пропаганді фізичної культури).

У нашому дослідженні фізична культура розуміється як процес і результат діяльності людини з перетворення своєї фізичної (тілесної) природи; це сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, які створюються і використовуються для фізичного вдосконалення людей.

Фізичне виховання ми розглядатимемо як елемент ширшої системи виховання, якою охоплюються естетичне, етичне, екологічне та інші компоненти формування гармонійно-розвинутої особистості.

Найбільшу перспективу у викладених вище вимірах у наш час мають спортивно орієнтовані форми фізичного виховання, які, однак, не повинні розглядатися як ідеальні, вичерпні, якими ускладнюються шляхи пошуку ще ефективніших педагогічних технологій і форм організації процесу фізичного виховання молоді. Разом з тим, принциповим є те, що будь-які технології, форми і спрямованості змісту фізичного виховання повинні передбачати реалізацію процесу тренування як обов'язкової умови досягнення мети фізичного виховання в вищих аграрних навчальних закладах.

Однією з головних проблем належної організації спортивно-масової роботи у вітчизняних вищих аграрних навчальних закладах залишається недостатня мотивація студентів до систематичних занять масовими видами спорту в спортивних секціях навчального закладу через недостатню їх інформованість про позитивний вплив занять фізичними вправами, усвідомлення необхідності ведення здорового способу життя, відчуття потреби в необхідності зміцнення здоров'я й різнобічному фізичному розвитку.

Важливим напрямом активного залучення молоді до занять фізичними вправами й масовим спортом, підвищення рівня спортивно-оздоровчої діяльності студентів є просвітницька й освітня робота, високий рівень пропаганди й соціальної реклами в процесі організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у вищих аграрних навчальних закладах.

Студенти, які залучені до спортивно-масової роботи у вищих аграрних навчальних закладах беруть участь у змаганнях різних рівнів (першість гуртожитку, навчальної групи, курсу, факультету).

Багатоступеневість внутрішньої системи змагань дає можливість студентам брати участь у змаганнях 8-10 разів протягом навчального року. Такій активності сприяє і правильно укладений календар спортивно-масових заходів, добір доступних видів спорту та можливість участі в них студентів із різним рівнем підготовленості.

Досить важливими є агітаційно-пропагандистські заходи під час підготовки та проведення універсиади. Ретельна підготовка учасників і місця змагань, урочисте відкриття змагань та підбиття їхніх підсумків, вчасне висвітлення ходу універсиади в таблицях, листівках і фотокартках – усе це підвищує інтерес до змагань, сприяє залученню студентів у спортивні осередки.

Отримані в процесі теоретичного аналізу результати дають підставу стверджувати, що студенти, залучені до спортивно-масової роботи, з більшим успіхом опановують розділи навчальної програми з фізичного виховання, мають значно вищі показники у виконанні практичних нормативів. Вони активніше проявляють себе в громадській діяльності як організатори занять фізичними вправами в гуртожитках, як спортивні активісти, як помічники викладачів, які ведуть позанавчальну роботу на факультетах. Отже, змагальна діяльність дає змогу реалізувати потребу студентів у самоутвердженні та самовдосконаленні й досягнути високих спортивних результатів, гармонійного розвитку, домогтися зміцнення здоров'я й підтримувати на високому функціональному рівні фізичні, духовні та психічні сили.

Спортивні змагання – одна з найбільш ефективних форм організації спортивно-масової роботи у вищому аграрному навчальному закладі. Вони повинні мати багатоступеневу структуру, відповідати інтересам спортивних колективів й окремих спортсменів та забезпечувати рівні умови для всіх їх учасників.

Отже, педагогічний процес спортивно-масової роботи вищих аграрних навчальних закладів повинен будуватися на основі загальних закономірностей системної організації. Для оптимізації процесу спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів необхідна визначена її регламентація, що враховує специфіку професійної діяльності випускників навчального закладу, етапу навчання, розвитку мотивації студентів до занять фізичною культурою і спортом.

Отже, на основі отриманих результатів теоретичного аналізу, ми прийшли до висновку, що загалом, структура спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів може

включати фізкультурно-спортивні заходи, спортивно-оздоровчі заходи, студентські спартакіади. Зі сказаного випливає: фізкультурно-оздоровча й спортивно-масова робота в вищих аграрних навчальних закладах – це складний, багатогранний процес, який вимагає регулярної і творчої діяльності адміністрації, педагогічних колективів, а також громадських організацій вищих аграрних навчальних закладів. Особливо уважно треба вивчати проект плану або хоч би загальні установки до плану спортивно-масової роботи вищих аграрних навчальних закладів, бо плани роботи з фізичного виховання повинні доповнюватись, змінюватись, якнайбільше впливати на позитивну діяльність вищих аграрних навчальних закладів.

У наступних дослідженнях необхідно продовжити подальше наукове обґрунтування спортивно-масової роботи на різних курсах навчання в межах вищих аграрних навчальних закладів; обґрунтування та підвищення освітнього значення спортивно-масової роботи вищих аграрних навчальних закладів; пошук нетрадиційних методів організації спортивно-масової роботи, шляхом врахування спортивних інтересів студентів і широкого застосування популярних видів спорту.

Література

1. Бальсевич В.К. Онтокінезиологія человека / В. К. Бальсевич. – М. : Теорія і практика фізической культури, 2000. – 275 с.
2. Волков Л.В. Теорія і методика детского и юношеского спорта : учебник для студ. вузов физ. Культури и ф-тов физ. воспитания высш. учеб. заведений / Волков Л.В. – Киев : Олимп. лит., 2002. – 296 с.
3. Карпюк І. Соціально-педагогічний аналіз системи фізичного виховання у вищому навчальному закладі / Ірина Карпюк // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Вип. 10. – Т. 3. – Л.: [б. в.], 2006. – С. 62-67.
4. Ключко В.М. Про систему організації фізичного виховання і масового спорту ХНАМГ та кафедру фізичного виховання і спорту / В.М. Ключко. - Харків: ХНАМГ, 2009. – 78 с.
5. Самчук О. Фізична активність як одна з умов формування здорового способу життя студентської молоді / О. Самчук, Н. Захожа // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Т. 2. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – С. 225-227.

6. Сергієнко Ю.П., Андрианов А.М. Формування психологічних якостей курсантів на заняттях з фізичної підготовки при навчанні в вищих навчальних закладах силових структур / Ю.П. Сергієнко, А.М. Андрианов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. - №1. – С. 129-132.
7. Серорез Т.Б. Можливості вдосконалення аеробної та анаеробної продуктивності організму студентів засобами фізичного виховання (на прикладі тренувань з бігу) / Т.Б. Серорез // Педагогіка, психологія та медико - біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. - №3. – С. 124-129.
8. Хлопенко В. Роль фізичної культури та спорту у поліпшенні соціальної активності студентської молоді / Василь Хлопенко // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Вип. 10. – Т. 3. – Л.: [б. в.], 2006. – С. 87-90.
9. Шалєпа О.Г. Організація та методика проведення масових фізкультурно-спортивних заходів у системі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в навчальних закладах: навч. посіб. / О.Г. Шалєпа, В.В. Золочевський. – Х. : Харк. гуманітарно-педагогічний ін-т, 2008. – 120 с.
10. Шевченко С.М. Педагогічні умови формування аналітичного мислення студентів вищих технічних навчальних закладів / С.М. Шевченко // Педагогіка, психологія та медико - біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. - №3. – С. 151-154.

Статья посвящена теоретическим аспектам анализа особенностей спортивно-массовой работы со студентами высших аграрных учебных заведений.

Ключевые слова: здоровый образ жизни студентов высших аграрных учебных заведений, спортивно-массовая работа, ценностное отношение к здоровью и здоровому образу жизни студентов высших аграрных учебных заведений.

Clause is devoted to theoretical aspects of the analysis of features of sports - mass work with the students of maximum agrarian educational institutions.

Key words: a healthy image of life of the students of maximum agrarian educational institutions, sports - mass work, the attitude to health and healthy image of life of the students of maximum agrarian educational institutions.